

PDR'de Kaynak Tarama ve Rapor Yazma

Diğdem Müge SİYEZ

— 7. Baskı —





Prof. Dr. Diğdem M. SİYEZ

PDR'de KAYNAK TARAMA ve RAPOR YAZMA

ISBN 978-605-364-255-8

DOI 10.14527/9786053642558

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2018, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Şubat 2012, Ankara

7. Baskı: Ocak 2018, Ankara

Yayın-Proje: Özlem Sağlam

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj

Sanayi Tic. Ltd. Şti.

Büyük Sanayi I. Cadde 95/1

İskitler/ANKARA

Tel: 0312-3411020

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

Prof. Dr. Diğdem M. SİYEZ

1978 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenimi ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra 1994 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı'nda başladığı lisans eğitimini 1998 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim dalında tamamladı. 2000-2003 yılları arasında Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında yüksek lisansını yaptı. 2006 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında doktora eğitimini tamamladı. 1998-2003 yılları arasında özel sektörde, MEB'e bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında psikolojik danışman olarak çalıştı. 2003 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 2010 yılında Eğitim Bilimleri (Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık) Bilim alanında Doçent, 2015 yılında da aynı bilim dalında Profesör oldu. Halen Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda çalışmaktadır.

Çalışma alanları, ergenlik döneminde problem davranışlar, ergen gelişimi ile önleyici rehberlik ve psikolojik danışma ve kariyer danışmanlığıdır. Bu alanlarda yayınlanmış çok sayıda ulusal ve uluslararası makalesinin yanı sıra ergenlik döneminde problem davranışlarla ilgili olarak bir kitabı, Çözüm Odaklı Danışmanlık Yaklaşımı ile ilgili bir çeviri kitabı, Ergenlik ve Psikolojik Danışmada Araştırma Yöntemleri kitaplarında çeviri editörlüğü ile Rehberlik, Eğitim Psikolojisi, Kişiler arası ilişkiler ve Etkili İletişim ve Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı alanında yazmış olduğu kitap bölümleri bulunmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.

*Bilimsel çalışmalarımda,
desteęini her zaman yanımda hissetięim
eřim Ender Siyez'e
ve biricik oęlum
YARKIN'A*

ÖN SÖZ

1993 yılında, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde 3. sınıf öğrencisiydim. Bir dersimde ödev hazırlamamız gerekiyordu, buraya kadar sorun yoktu, farklı derslerde pek çok defa ödev hazırlamıştık. Ama hazırlayacağımız bu ödev diğer ödevlerimizden farklılık gösteriyordu. Bu ödevde hangi kaynaklardan yararlandıysak onları metin içerisinde göstermemiz, daha sonra bunları bir kaynakları listesi olarak sunmamız ve bu kaynakları sunarken de bunu bir düzene göre yapmamız gerekiyordu. Derste, yapmamız gerekenlerle ilgili not alırken, bir araştırmayı yapmak kadar raporlaştırmak için de pek çok şey bilinmesi gerektiğini anladım. Okul sonrası akademik hayatta araştırmalar yaparken bunlar karşıma daha yoğun olarak çıktı. Pek çok defa bir araştırmacının bilimsel ortamda kabul görmesi için araştırmacının kendisi kadar raporlaştırma sürecinin de çok önemli olduğunu gördüm.

PDR programlarında yapılan değişiklik sonucunda PDR öğrencilerine birinci sınıfta Kaynak Tarama ve Rapor Yazma dersi getirildi. En azından Dokuz Eylül Üniversitesi PDR Bölümü bu ders ile bu şekilde tanıştı. Bu sene Dokuz Eylül Üniversitesi PDR Bölümünde bu dersi altıncı kez okutacağım. Bu ders kapsamında özellikle APA 6'ya göre (dersi ilk kez okuturken APA 5'ti) metin içerisinde nasıl kaynakça gösterilir ve bunlar kaynaklar kısmında nasıl gösteriliri anlatılırken öğrencilerim bazen bana bakışlarıyla bazen de sözel olarak "Bütün bu kurallara ne gerek var." diyorlar. Bilimselliğin önemi ve gerekliliğini konuştuğumuz ama daha çok da dönem sonuna doğru sınıfta arkadaşlarının hazırladıkları değerlendirme makalelerini biçim ve içerik açısından değerlendirmeye başladıklarında yapılanlara bir anlam veremeye başlıyorlar.

Bir araştırmacı olarak, hazırlanan bu kitabın bilimsel araştırma yapmaya yeni başlayacak PDR birinci sınıf öğrencilerine bir kılavuz olmasını umut ediyorum. Bir araştırma planlamak, hazırlamak ve yayınlamak oldukça kapsamlı ve bilimsel ilkelere bağlı kalınarak çalışılması gereken bir süreçtir. PDR öğrencilerinin de bu süreci bilerek lisans eğitimini tamamlamaları beni çok mutlu ediyor. Çok sayıda araştırma yapılan psikolojik danışma alanına ilişkin güncel araştırmalardan da haberdar olunmasının oldukça önemli olduğu kanısındayım. Ancak okuduğumuz bir araştırmayı eleştirel gözle değerlendirmeden hızlıca benimsersek hata da yapabiliriz. Bu nedenle kitapta yer alan bir makalenin eleştirel değerlendirilmesinin yapılması ile ilgili bölümün psikolojik danışma eğitiminin farklı kademesinde olan öğrenciler ve psikolojik danışmanları için oldukça önemli olduğunu düşünüyorum.

Kitabın PDR alanında eğitim gören ve eğitiminin bir parçası olarak araştırma raporu hazırlamaya çalışan herkes için faydalı olmasını umuyorum.

Şubat, 2017
Prof. Dr. Diğdem M. SİYEZ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii

1. BÖLÜM

Araştırma, Araştırma Raporu ve Araştırma Süreci

1.1 Bilimsel Araştırma.....	1
1.2 Bilimsel Araştırma ve Psikolojik Danışma.....	2
1.3 Araştırma Raporu.....	2
1.4 Araştırma Süreci.....	5
1.5 Araştırma Sürecinde Zaman Kullanımı	7
1.6 Sonuç	8

2. BÖLÜM

Çalışma Alanının ve Araştırma Konusunun Seçilmesi, Araştırma Sorusunun Oluşturulması

2.1 Çalışma Alanı ve Araştırma Konusunun Belirlenmesi	10
2.1.1 Çalışma alanının sınırlandırılması	10
2.2. Literatür Taraması	12
2.3. Literatürde Yer Alan Kaynaklardan Yararlanma	13
2.3.1 Tezler.....	13
2.3.2 Bilimsel Makaleler	13
2.3.3 Kitaplar.....	14
2.3.4 Bildiriler	14
2.3.5 Uzmanlarla ve arkadaşlarla görüşme, medya haberleri.....	14
2.4 Araştırma Konusunun Belirlenmesinde Kullanılan Teknikler.....	16
2.4.1 Zihin haritalama	16
2.4.2 İlgili ağacı	17
2.4.3 Morfoloji analizi	18
2.5 Araştırma Sorusunun Oluşturulması	19
2.6 Sonuç	21

3. BÖLÜM

Literatür Taraması

3.1 Sistematik Literatür Taraması	24
3.1.1 Dahil etme – hariç tutma kriterleri	25
3.1.2 Literatür taramasında öncelik verilecek yayınlar	25
3.1.3 Literatür taramasında birincil ve ikincil kaynakların kullanımı	26
3.2 Literatür Taramasında Kaynak Sayısı.....	27
3.3 Sonuç	27

4. BÖLÜM

Bilimsel Makale Çeşitleri

4.1 Araştırma Makaleleri	30
4.2 Değerlendirme Makaleleri (Derleme)	32
4.3 Kuramsal Makaleler.....	33
4.4 Yöntembilimsel Makaleler	33
4.5 Olgu Sunumu.....	33
4.6 Editöre Mektup.....	33
4.7 Sonuç	34

5. BÖLÜM

Literatür Tarama Yöntemleri

5.1 Elektronik Ortamda Literatür Taraması.....	36
5.1.1 Veri tabanları.....	36
5.1.2 Kütüphaneler.....	40
5.1.3 Elektronik ortamda tarama yaparken dikkat edilmesi gerekenler	42
5.1.4 Araştırma stratejisinin kaydedilmesi	43
5.2 Kaynakça İncelemesi	43
5.3 Araştırma Konusuyla İlgili Olan Dergilerin İncelenmesi	43
5.4 İlgili Dergilerde Elle Arama.....	46
5.5 Yazar Araması ve Araştırmacılarla Bağlantı Kurma	46
5.6 Diğer Yöntemler	46
5.7 Araştırma Özetlerinin Kaynak Olarak Kullanılması	47
5.8 Sonuç	47

6. BÖLÜM

Literatür Değerlendirmesi

6.1 Eleştirel Değerlendirme.....	50
6.2 Araştırma Desenleri	52
6.2.1 Tarama modeli	52
6.2.2 Deneysel desenler	52
6.3 Sonuç	53

7. BÖLÜM

Literatürün Özetlenmesi ve Yorumlanması

7.1 Literatürün Özetlenmesi ve Yorumlanması.....	55
7.2 Yazım Dilinde Nelere Dikkat Edilmeli	57
7.2.1 Basit bir yazım dili	57
7.2.2 Cümle ve paragraf geçişleri.....	58
7.2.3 Paragraf uzunluğu	59
7.2.4 Zamirlerin kullanımı.....	59
7.2.5 Özne yargılardan uzak durmak.....	60
7.3 Sonuç	60

8. BÖLÜM

Amprik Araştırmaların Raporlaştırılması

8.1 Araştırma Raporunun Yapısı	62
8.1.1 Kapak sayfası	63
8.1.2 Özet.....	63
8.1.2.1 Özet Yazılırken Dikkat Edilmesi Gerekenler	64
8.1.3 Giriş	66
8.1.3.1 Giriş Yazılırken Dikkat Edilmesi Gerekenler.....	66
8.1.4 Yöntem.....	68
8.1.4.1 Evren ve Örneklem	68
8.1.4.2 Veri Toplama Araçları.....	69
8.1.4.3 Verilerin Toplanması	69
8.1.4.4 Verilerin Çözümlemesi	69
8.1.5 Bulgular	69
8.1.6 Tartışma	69
8.1.7 Kaynakça	73
8.1.8 Tablolar	73
8.1.9 Şekiller	75
8.1.10 Ekler	76
8.2 Başlık Düzeyleri	77
8.3 Sonuç	77

9. BÖLÜM

Değerlendirme Makalelerinin Raporlaştırılması

9.1 Değerlendirme Makaleleri.....	80
9.2 Değerlendirme Makalelerinin Yapısı.....	81
9.2.1 Kapak sayfası.....	82
9.2.2 Özet.....	82
9.2.3 Giriş.....	84
9.2.4 Yöntem.....	84
9.2.5 İçerik (Başlıklar ve Alt Başlıklar).....	85
9.2.6 Sonuç ve öneriler.....	85
9.2.7 Kaynakça.....	85
9.3 Sonuç.....	86

10. BÖLÜM

APA 6'ya göre Metin İçerisinde ve Kaynakçada Kaynak Gösterimi

10.1 Kitaplar.....	88
10.1.1 Tek yazarlı kitaplar.....	88
10.1.2 İki yazarlı kitaplar.....	89
10.1.3 Üç – beş yazarlı kitaplar.....	89
10.1.4 Altı ve daha fazla yazarlı kitaplar.....	90
10.1.5 Editörlü kitaplar.....	90
10.1.6 Yazar ismi olmayan ve dernekler, devlet daireleri vb. kurumlar tarafından yayınlanan kitaplar.....	91
10.1.7 Yazarı belli olmayan kitaplar.....	91
10.2 Metin İçerisinde Kaynakça Gösterimi ile İlgili İstisnalar.....	92
10.2.1 Aynı soyadına sahip yazarlar.....	92
10.2.2 Aynı parantez içerisinde birden fazla çalışmaya yer verilmesi.....	92
10.2.3 Aynı yazara ait birden fazla çalışma.....	93
10.3 Süreli Yayınlar.....	93
10.4 Araştırma Özetlerinin Kaynakçada Gösterimi.....	95
10.5 Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Kaynakçada Gösterimi.....	96
10.6 Kongrede Sunulan Sözel ve Poster Bildirilerin Kaynakçada Gösterimi.....	97
10.7 WEB Sayfalarından Alınan Bilgilerin Kaynakçada Gösterimi.....	97
10.8 Sonuç.....	98
KAYNAKÇA.....	99

1. BÖLÜM

Araştırma, Araştırma Raporu ve Araştırma Süreci

İçindekiler

- 1.1 Bilimsel Araştırma
- 1.2 Bilimsel Araştırma ve Psikolojik Danışma
- 1.3 Araştırma Raporu
- 1.4 Araştırma Süreci
- 1.5 Araştırma Sürecinde Zaman Kullanımı
- 1.6 Sonuç

Üniversite eğitiminin bir parçası olarak öğrenciler farklı derslerde farklı konular ile ilgili araştırma yapmak ve araştırma raporları hazırlamak durumundadırlar. Ancak bir araştırmanın yapılmasında, araştırma raporlarının hazırlanmasında ve sunulmasında dikkat edilmesi gereken bazı önemli kuralları bulunmaktadır. Öğrenciler tarafından yapılan araştırmalarda ve hazırlanan araştırma raporlarında bu kuralların göz önünde bulundurulması çalışmaların daha kısa sürede ve daha etkili bir şekilde tamamlanmasını sağlamaktadır. Bu bölümde ilk olarak araştırma ve rapor kavramlarının tanımı yapılarak araştırma raporlarını diğer raporlardan ayıran unsurlardan bahsedilmektedir. Ardından bir araştırma sürecinde sistematik yaklaşımının nasıl kullanılacağı açıklanmaktadır. Son olarak ise araştırma sürecinde zaman planlamasının nasıl yapılması gerektiği anlatılmaktadır.

1.1 Bilimsel Araştırma

Bilimsel araştırma, karşılaşılan bir güçlüğün giderilmesi ve problemlere güvenilir çözümler aramak amacıyla planlı ve sistematik olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi (analizi), elde edilen sonuçların yorumlanması ve raporlaştırılma süreci olarak tanımlanmaktadır (Bulduk, 2003; Karasar, 2009).

1.2 Bilimsel Araştırma ve Psikolojik Danışma

Psikolojik danışmanlar, bireylerin kişisel, eğitsel ve kariyer ile ilişkili yaşadıkları problemlerinde psikolojik yardım hizmeti sunarlar. 2010 yılında Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (ACA; 2011) psikolojik danışma kavramını yeniden tanımlamıştır. Bu tanıma göre psikolojik danışma, bireylerin, ailelerin ve grupların, akıl sağlığı, iyilik hali, eğitim ve kariyer ile ilgili hedeflerine ulaşmaları için yürütülen profesyonel ilişkidir. Psikolojik danışmanlar, kendilerine başvuran danışmanlara yardım hizmeti sunarken aynı zamanda danışanlarını zarardan da korumaları ile ilgili sorumlulukları bulunmaktadır. Bu nedenle de psikolojik danışmanlar, sürekli olarak insan doğası, psikolojik danışma alanı hakkındaki bilgilerini güncellemek ve sundukları hizmeti değerlendirmek durumundadırlar (Heppner, Kivlighan ve Wampold, 2008). Yaptığımız müdahalelerin etkili olduğunu nasıl bilebiliriz? Bu soruya cevap verebilmek için kullandığımız yaklaşımların etkililiği ve ne kadar bilimsel temeli olduğunu bilmek gerekir. Bilimsel araştırmalarda işte bu noktada psikolojik danışma alanı için önem kazanmaktadır. Bilimsel araştırmalar, psikolojik danışma alanı için önemli midir? sorusunun aslında tartışmasız tek bir cevabı vardır. “Kesinlikle çok önemli”.

McLeod (2003), bilimsel araştırmaların psikolojik danışma alanına katkılarını şu şekilde açıklamaktadır:

- Geniş bir bakış açısı kazandırır.
- Yeni fikirlerin ve yaklaşımların gelişmesini sağlar.
- Psikolojik danışma sürecinin farklı alanlarda uygulanabilirliğini sağlar.
- Psikolojik danışmanların kişisel ve profesyonel gelişimini sağlar.

Psikolojik danışma alanındaki çalışmalar, 1900’lü yıllarda ABD’de, 1950’li yıllarda ise Türkiye’de başlamıştır. Günümüze kadar olan süreç içerisinde psikolojik danışma alanında pek çok değişim ve gelişim yaşanmıştır. Bu değişim ve gelişim sürecinde, psikolojik danışma alanında yapılan çalışmaların rolü oldukça fazladır. Bir araştırma yapıldıktan sonra bu araştırmanın sonuçlarının başkaları tarafından öğrenilebilmesi için yapılan araştırmanın raporlaştırılması gerekir. Bununla ilgili bilgiler de aşağıda yer almaktadır.

1.3 Araştırma Raporu

Rapor, herhangi bir konuyu, olayı veya durumu incelemekle görevlendirilen kişi ya da kişilerin, yaptıkları araştırmanın sonuçlarını ilgili yere bildirmek üzere